

ЛІТЕРАТУРНО-НАУКОВА БІБЛІОТЕКА. Ч. 109—110.

Відповідає за редакцію: Володимир Гнатюк.

ОЛЕКСАНДЕР КОЗЛОВСЬКИЙ.

МІРТИ Й КИПАРИСИ.

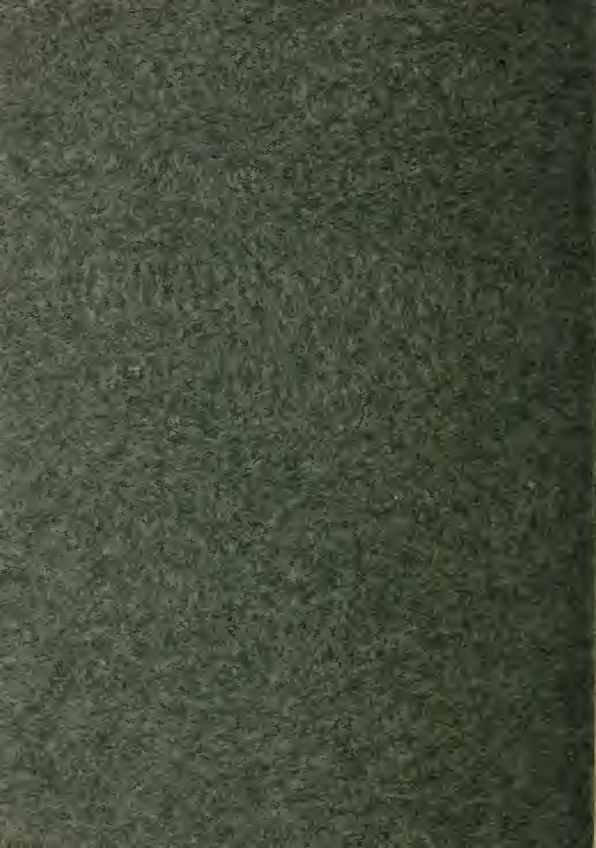
ПОСМЕРТНА ЗБІРКА ПОВІЙ.

PG
3948
K67M5
1905
с. 1
РОВА

Л. ВІВ, 1905.

Надруковано Товариством імені Шевченка
в друкарстві К. Вахварського.

ОЛЕКСАНДЕР КОЗЛОВСЬКИЙ.

МІРТИ Й КИПАРИСИ.

ПОСМЕРТНА ЗБІРКА ПОЕЗІЙ.

З портретом автора.

Видана під редакцією і з передмовою

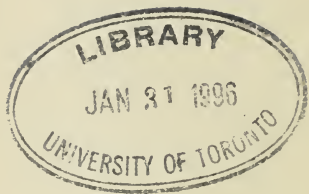
ІВАНА ФРАНКА.

Львівська Друківня

ЛЬВІВ, 1905.

НАКЛАДОМ УКРАЇН.-РУСЬКОЇ ВИДАВНИЧОЇ СПІЛКИ.
зарєєстрованої спілки з обмеж. порукою у Львові.

З друкарні Наукового Товариства імени Шевченка
під варядом К. Беднарського.

Олександр Козловський.

LIBRARY

JAN 31 1936

UNIVERSITY OF TORONTO

Олександр Козловський.

Один із тих, що гинуть на шляху...

Як багато їх у нас! Тих правдивих жертв нашого лихоліття, тих важких трагедій, у яких найтрагічнійше власне те, що вони з боку зовсім не видають ся трагічними!

Молодий хлопець, що „вгулятиках та піягиках“ змарнував своє здоров'я і в 22 році життя вмیرас на сухоти, се поява така звичайна у нас, що ми давно перестали їй дивувати ся. Навіть не жалко якось. »Сам собі випен«, неправда?

А подумайте лишень, що той молодий хлопець — натура пристрасна, горяча і багато обдарована природою, що він, сам того не розуміючи, з малку рветь ся кудись, тужить до чогось, тягнеть ся як та рослина до світла. А того світла так мало, так скупо випадає на його долю!

Сиротою із маленьку
батьовко покинув
мене на злую доленьку,
на лиху годину.

Дитиною нелітною
 ріє я між чужими,
 тиняючись спіркою
 між добрими й злими, —

писав він маючи 20 літ. Не зазнавши з малку тепла й поезії рідного життя він певно не зазнав їх і в школі — в тій нашій нещасливій школі, де вонлачує лише шаблон і плекаєть ся гіпокрізія та безідейність. Молода душа липла до шкільних товаришів, та й тут їй судило ся попасти в гурток таких, що відцуравши ся м-ви рідного, близького народа силкували ся малпувати мову далекого, великоруського, тягнені туди повабом чогось тасмного, високого, по троха забароненого, в усякім разі невідомого. Він моментально улягась снокуєї того невідомого, бо ані школа, ані життя не дали йому ясних, певних вказівок, яким шляхом ти, де шукати жерела вітхненя. Але за моментальну ілюзію йому прийшло ся дорого заплатити. Почуте безгрунтовности, пустоти перед собою і за собою, се найтяжша небезпека, найгірша мука для таких палких, суцільних натур, як його. Він з норивом рознуки кидась ся в впр зміслового життя, та рівночасно молода думка працює що сили. І коли його духові очі прозріли, його шлях прояснив ся, вже його здоровле було підкопане, фізичві сили зломані! Тепер він почув свою здібність, із хорого серця полили ся дивні тони, але він бачив, що се вже передсмертні нісні, що йому не осягнути мети, яка носила ся перед його уявою. Остатні два роки його життя, се повільне конанє тіла, і заразом швидко дозріванє та проясшованє духа,

ненастання, жорстока боротьба між фізичним розкладом і ростом душі. Доля позавидувала йому навіть останньої потіхи в його безнадійнім положенні, не дала йому дожити до того, щоб побачив перші свої вірші в друку; пару день перед виходом у світ тої книжки Літературно-наукового Вістника, що містила кілька його поезій під титулом «Поезії засудженого на смерть», сеї засуд сповнив ся на їх авторі.

Його смерть не зробила ніякого вражіння на тих, що його знали.

— Олесь, Олесь! — говорили деякі з них похитуючи головами. — А, так. Бідний хлопець! Не було йому виходу.

А паночки, що колись так любили гуляти з ним, чуючи, що по нім лишилася ся кушка віршів і що в тих віршах видно неабиякий поетичний талант, усміхали ся та з диву стискали раменами.

— Олесь поет! Олесь неабиякий талант! Ну, хто бп то був подумав!

Може прочитавши отсю книжечку, яка містить усе, що можна було вибрати гідне друку з його письменської спадщини, повірять, що в Олександрі Козловськїм ми стратили одного з найталановитїйших, а може навіть просто найталановитїйшого поета нашої наймолодшої генерації. Певно, та генерація у нас у Галичині не виблискує ані числом, ані сплюю своїх поетичних талантів, але я не знаю ані одного з них, що простотою і ясністю своїх думок, плястикою слова, а головно безоглядною щирістю та правдивістю своїх почувань і загальною духовою дозрілістю, яку дає пе-

режите і глибоко відчуте горе, міг рівняти ся з Козловським. Він ще в давнійших своїх віршах (1895 і по часті 1896) не свідомий від конвенціональності, але все вмів знайти щирій тон, віде не граєть ся словами, не кокетус, не сгас на котурни, а пізнійше, майже борючи ся зо смертю, виборює собі той дивний дар божий — гумор, що позволяє йому бачити свою власну трагедію ясно і природно, золотить своїм негідним проміснм безодню, що ось-ось має пожерти його.

Є щось таке в його поетичній фізіономії, що Німці називають словом *frühreife* — передчасна дозрілість. Пропну поглянути на ту найвчаснішу що до дати його епіграму про любов, написану між зовсім іще хлопчачими, паівиними пробами пера! Відки у 18-літнього хлопця такий гризкий песімізм? І се не моментальний вибрик фантазії; сей песімізм, що иноді доходить до фаталізму, се далі, особливо від 1896 р., постійна нота в його поезії, пор. есеі »Дарма«, »У зеркалі«, »Вій, вій, ти вігровьку весняний«, »Ніколи вже любить не буду« і т. п. Та сей песімізм не заволаїкає йому всього світа чорним покровом; він потрафить при тім зі щирим замилуванем придивляти ся простим еценам сільського життя і щирій радості простих людей («Весілк», «Ой мати-ж моя, мати»); його ліра вмів добути правдиво мужеські, енергічні тони резігнації з особистих забаганок та прагні дия загалу народа («Будь кришталем», «Тьфу, нек мені», «Поет і селянин»); та головне — той його гумор, якого головний тон — іронія над собою самим, і який иноді доходить до

широї, хоч і розпучливої веселости («Іде, іде костомаха»), або до зовсім погідного, радісного малюнка сільського цвинтаря, де незабаром доведеться спочити самому авторови. Вчитуючи ся в ті різнородні топи порушені Козловським у тих зглядю нечлених творах поданих ним, мимоволі треба дивувати ся їх багатству й інтензивности.

Життєпис Олександра Козловського не багатий фактами. Роджений д. 1. падоліста 1876 в Горупькїм коло Дрогобича з сьвященничої сїм'ї, він кінчив гімназію зразу в Новім Санчі, потім у Перемишлї, а докінчив у Львові. Під впливом лектури, головню українських поетів (Руданського, Шевченка, а по части й польських (сїди в його писнях лишили Мицкевич та Мальчевський) та німецьких (Вігнер, Уланд) та за захоотою пок. К. Горбала прокинула ся і у нього охота до писаня. Подивляючи на боці цитований уже епіграм «Любов», якого дата «1893 Довгомостиска», дописана самим автором очевидно пізнійше оловцем, збудує деякий сумнів, (у тексті я перемінив сю дату на 1904, його віршованє почало ся 1894 року. В гімназї Козловський учив ся добре: «в висних клясах надто рисував багато, грав на скрипцї, вчив ся різьбити і писав вірні» (Мочульський). Перні свої вірні він пише етимологічною правописю, яка держить ся у нього ще песь 1895 рік, і мовою хоч в основі народною, але далеко не чистою, просто сказати — рутенською. В р. 1895 він записав ся на політехніку у Львові і рівночасно вписав ся в членн москвофільського товариства «Другъ». Яка була сьому причина? Д. М. Мочульський,

якого заходам завдячуємо зібране життєписних дат про Козловського¹⁾, подає про се ось який погляд його тодішнього найблизшого товариша, М. Глушкевича. »Козловський, вихованець польської гімназії, чув на собі гвітухий вплив польського вихованя, противного природі »русского человека«, і поклав собі метою струсити з себе »все чужое, все наносное, и сдѣлаться настоящимъ русскимъ человекомъ«. Він клянувся при помочи д. Глушкевича вчити ся російської мови, та швидко пізнав, як нише тойже д. Глушкевич у листі до М. Мочульського, що »русскій языкъ салонный, холодный и дипломатическій«, та »неподходящій для вираженія на немъ нашихъ чудныхъ думокъ, нашего южнанаго, полного солнца романтизма и идиллій«, а надто що се язык важкий і для Галичанина майже цедоступний. Из вичуваня того языка він скорпстав хбастілько, що почув живе обриджене до галицької языкової »паламарщини« і рішучо обернув ся до писаня рідною, українсько-руською мовою.

Из принагідних згадок у листах д. Глушкевича, Святитеського та інших товаришів до М. Мочульського довідуємо ся, що О. Козловський уже тоді, 1896—1897 р. »принадлежалъ въ вольнодумцамъ«, був »крайнім лібералом« і навіть атеїстом. Було би дуже цікаво знати, коли й під якими впливами дійшов Ко-

¹⁾ Його статя про О. Козловського буде пезабаром падрукована у збірвнику наукових праць на честь десятилітньої наукової роботи проф. Грушевського в Наук. Тов. ім Шевченка.

Козловський до таких поглядів, чи були вони розповсюджені також між іншими чільнішими членами „Друга“, до яких належав він, чи може він дійшов до них якоюсь своєю власною, індивідуальною дорогою? Ся друга евенгуальність видається мені правдоподібною. Адже відомо, що спільність поглядів у таких основних питаннях затієное між молодими людьми тривкої звязки на все життя, а тимчасом між Ол. Козловським і його товаришами з „Друга“ вже при кінці 1897 р. настало таке охолодження, що вони у своїх споминах виразно говорять, буцім то він виступив із московської партії, а приєднав до Українців. Розумієть ся, беручи формально се не вірно: ані формального виступлення з одної, ані приєднання до другої партії не було і Козловський загалом не мішав ся ні в яке партійне життя; але товариші очевидно почули його відчуженє від свого напрямку.

Отже з огляду на сю обставину може це безпідставний буде догад, що зароди лібералізму та вільнодумства в душі Козловського були посіяні ще за його гімназіяльних часів пок. Костем Горбалею. Що правда, сей замітний серед наших педагогів чоловік держав себе звичайно при учениках, особливо на пункті релігії, дуже обережно, та все таки, на скільки я пізнав його, в основі його світогляду лежало те троха старомодне вільнодумство, навітьне раціоналізмом XVIII в., екююше до жартів із „святых річій“ і трошка підбите цинізмом, грубо матеріялістичне в своїй суті і несвідоме тих великих труднощостей, які насуває таке матеріялістичне розумінє світа для глибокої кри-

тичної аналізи. Чи і на скільки сплукував ся Ол. Козловський власною лектурою та дискусією вяснити собі свій світогляд, про се не можемо сказати нічого.

Тільки з цитованої статі д. Мочульського я довідую ся, що я особисто мав деякий вплив на той зворот, який докопав ся в поглядах Козловського в остатніх роках його життя. Мушу сказати, що ся звістка була для мене новою, бо на правду моя знайомість з Козловським була дуже малозначуча. Певна річ, покійник перед особистим познайомленем зо мною читав децю з моїх писань; він бував на «літературних сходах», що за ініціативою О. Маковея відбували ся в «Руській Бесіді» в початку 1898 р., хоч у дискусіях, які вели ся там, не брав участі. В ту пору дістав я від нього декілька поезій з листом, одиноким адресованим до мене листом його, який подаю тут у повнім тексті за для характеристики поета:

«Високоповажаний Пане Доктор! Даруйте, що я з Вами зачинаю знаєння в такій оригінальній способ. Вам мене знати пінащо, а я знаю Вас так, що ліпше пізнати годі. На шож пуста балаканка приличнім познакомленю ся? Але до річи. Ось я осьмілююсь бути настільки влізливим і удаюсь до Вас, В. Пане Доктор, з моїми віршованими думками, щоб Ви були лакаві посвятити кілька хвилин на їх перечитанє і оціненє. Може межю ними і знайде ся що путнього, то надрукував би у Вістнику або де на другім місци. А сли оно вельо нісенітницї, то радшеб перестати шкрабати і не дурити себе і других. От що; тому і до Вас удаюсь, щоб загріли або розчарували. Для зрозуміння

характеру стихів скажу Вам лиш, що я дуже щаслива людина. Зараз таки на вступі в життя грянув в мене удар долі, котрий на все виріив пятно на моїм уособленю. Мене страшно завела любов; у мене були хвилі, які Ви так чудово прибрали »Зів'ялими листкам«. Безнастанна грижа підтяла, здасть ся, моє здоров'я, я захорував на сухоти, і от тепер від лікарів опущений і засуджений на смерть викидаю рокової хвилі, виливаючи від часу до часу нашір спомини і гадки. Не дивуйтеся отже, що опи такі сумовиті, дивовижні. Таж мені тепер ледви двацятка що йно минула, а тут кажуть: лантуї небоже взви в далеку дорогу! Зголошусь до Вас за пару днів. Зволите перечитати — добре, то й відповісьте: а ні, то Ваша воля, я не буду гніватись, бо знаю, що у Вас тяжко о вільну хвилю. Сели би Вас ті стихи заітересували, то покажу більше, у мене їх багато. Я парокм видер кавалок листу, бо з рештою зголошусь по стихи. На ортографію не зважайте. Оно все писано лихо, хоть потрафив би добре. Прощаюсь з Вами, пане Доктор, і жду. X. У.»

До листу було долучених 5 карток, а на них переписаних 14 віршиків, в тім числі »Важ так судило ся«, »Дарма«, »Козачок«, »Дні бурі«, »Щось«. Зворушений листом я прочитав ті віршики, і справді, майже в кождім із них мене торкнуло щось незвичайне чи то в змісті, чи в вислові, хоча з другого боку майже жадеи вірни у тій формі, як був написаний, не надавав ся до друку і вимагав деякого опліфования. За кілька днів справді прийшов до мене автор

віршів. Його вид кравав серце. Згорблений, помарнілий, з глибоко запалени очима він робив вражінє трупа, що лише якимось чудом ходить по землі. Ми розговорили ся. Я сказав йому по щирости своєю думку про його поезію, підвіє їх добрі прикмети, та разом звернув його увагу на конєчність їх обшліфованя перед друком. Він усміхнув ся сумно

— Куди вже мені шліфувати їх! — говорив і в його голосі тремтіло щось мов здавлені сльози.

Я сказав йому, що коли він не матиме вічого проти того, я можу й сам зробити сю роботу, з усяким можливим пошанованєм його змісту й форми. Він радо згодив ся на се. Я просив його принєсти мені більше своїх віршів, щоб було з чого вибрати. Він зараз же виняв із кпшені один невеличкий зшиточок і передав мені, обіцюючи, що за пару день принесе ще деңо. і справді додержав слова. За другого його побугу у мене ми говорили ще коротше: він очевидно чув себе заженованим, а я був занадто зайнятий своєю роботою, щоб спломіць зупиняти його і вдавати ся в ширшу розмову. Так ми й розстали ся. З його віршів я переписав кільканацять, дав їм титул «!з поезій засудженого на смерть» і передав д. Маковееви. На жаль, вони появили ся в ЛНВістнику майже рівночасно зі смертю автора, який так і не дождав ся бацити в друку ті плоди свого вітхненя-терніня.

По смерги нещасливого поета я ще пару разів заглядав до його зшитків, видобуваючи з них усе нові вірші і друкуючи їх у Вістнику. Якось рік пізнійше я дістав від його брата, народного учителя в Ж., лист

і пакет, у яким була триактова драма «Лешко». На жаль, ця драма не надасться до друку. Та рівночасно я одержав звістку, що Козловський перед смертю передав інше один пакет своїх віршів одному своєму товаришеви з порученням передати його мені. Але минули місяці й роки, а товариш і не думав сповнитися своєму порученню. Тільки недавно я довідався від д. Мочульського, що той товариш звернувся до рукописів пок. Козловського його родині, а від родини одержав їх д. Мочульський, якому належить ся ширя подяка за зібране дано про життя нашого поета і за збережене доброї половини його літературної спадщини. Оглядом цієї спадщини, особливо тої її частини, що не ввійшла в отсю збірку, закінчує сей нарис.

1. Зшиток із 20 карток: 4-о звичайного канцелярійного паперу, містить найвчасніші вірші з 1894 і 1895 рр., увесь писаний етимологією. Зараз перший титудик виглядає: «Послѣдній». Зміст зшитка: вірш «Послѣдній» — се старий козак, козацький Січовик, остатній Запорожець, що в бурливу ніч на човні пукається на Дніпро невідомо чого, згадус свої походи і благає Бога, щоб дав йому смерть. В неділю рано

По Дніпру шпрокому сам байдак пливе,
Рибалки го небавком на берег втягли,
Втягли, тай у нему лихо дивле,
Козака старого мертвого найшли.

Вірш датований „д. 27 мая 1904 в Перемншли. А Козловський, VII кл.“ З вересня тогож року походить дальший віршик «На Украинѣ», навіяний мб. Мальчевским («Глухо, а любо на Украинѣ»), всього дві

строфи. Далі йдуть надруковані у нас »Любов« і »Сам з собою«. З тогож місяця походить і дальший вірш »До Руси« (5 строф), де автор кляче:

О Руси пенько, бідна ти,
бо в неволи стогнеш,
і ми всі бідні спроти, —
ах чом нас не пригорнеш!

Відповідь Руси характеристична для автора:

Ой знати, знати, чому я бідна
і чому в очи плюють чужії,
бо сніам гідка їх мова рідна,
бо сварять ся дурнії.

Жовтнем 1894 датована також балада »За пізно«. Катря прощас милого, який їде на війну, кде на нього довго, далі вмирає з туги; другого дня вертає її милий і вмирає на її гробі. Річ писана зовсім шабльоново, без ніяких індивідуальних рисів. З р. 1894 без ближшого означеня місяця походить також вірш »У горах« — малюнок іділічний і нереальний.

В полонині у колибі
чабан пробуває,
і веселий і щасливий
овец доглядає.
Доглядає, випасає,
на соніці грає,
а як сонце вже западе,
в колибу вертає — і т. д.

З 17 падолиста 1894 походить вірш »Він« і »Вона«, з якого друкуємо перших 5 строф — решта, се парафраза, а далі дословна копія Руданського »Повій

вітре на Україну». За сям іде без дати »Співав собі раз Ляшок«, по тім вільний (і невдатний) переклад із Мальчевського „Во на тым świecie śmierć wszystko змієsie“ (4 рядки). Далі починають ся вірні з 1895 р. : »Ірині« з датою 18 червня, три епіграми надруковані у нас, із вересня, »Звідки так ті думи«, »На пам'ятку сестрі О. Мокрицькій«, »Нічка« з 25 жовтня (без значіння), і датованній лютим 1896 віршик, писаний забавною мішаниною московської мови з галицькою. Ось він у повні :

Ахъ чому же онъ забьль,
Якъ горячо мя любиль,
Якъ любиль мя, цѣловаль,
Якъ своєю называль.

Ахъ ужъ прьесли мриѣ ти,
Вже не спю въ чаровномъ снѣ
Я й не люта не него,
Хоть на сердцю тяжело.

И теперь люблю го я,
И любить буду всегда,
И памятаь прекрасни снѣ
Та чаровни юни дни.

Попрацаюь ливь ше зъ нимъ,
Попрацаю ся зъ драгимъ
Попрацаюь на всегда,
На всегда ужъ, на всегда !

Здасть ся, досить прочитати сей віршик, щоб відразу відповісти, чому Козловський не міг бути москвофілом. Його жива, палка і на скрізь щира вда-

ча чула себе спутаною тою московщиною, що для нього, вихованого в Галичині, могла бути, навіть колиб він і лишне вмів її, тільки штучним конвенансом, а не природним висловом дійсного чутя. Далі з датою 9 жовтня 1895 йде віршок »Цмцитар«, перший, невдатний інше парис пізнійшого »Веселий, тихий цвинтарок«. Кінчить ся сей зошит початком поеми »Черниця«, а власне »І. Спомини з минувшости« (написано 2 вересня 1895, »Н. Молитва« без дати) — річ наскрізь конвенціональна.

2. Зошиток із 9 карток 4-о, з написом на титуловій картці: „Львів 10,3 1896“ і з епіграфом із Шевченка :

Я знов буду зеленіти,
А ви вже ніколи
Не вернете ся на волю.

Перших 10 сторінок займає балада »Верба«, написана 10 вересня 1895 р. — невдатне наслідуванє Шевченкової »Тополі«: Тимко любить ся з Оленою, його беруть до війська, по якімось часі він вертає хорий і застас свою Олену в садку з Семеном. Не кажучи нікому нічого він топить ся, та коли Олена зі своїм Семеном виїшла на річку прощати ся, труп Тимка виринає з води, Олена признавши його божеволіс і разом із Семеном кидаєть ся в воду, над якою виростає верба. Далі під свільним титулом »Дурнички« йдуть три епіграми, написані в лютім 1896 р., з яких один (Мені так тяжко) друкуємо далі. Тамже оловцем без дати переписано віршик Уляни Кравченко: »Хто зна, може щастя година вже била«, а далі вірш »Над

гробом надій», (з 27 лютого), може й подіктований щирим чутем, але дуже незугарний що до вислову і повний фразеології, тому й не друкуємо його. Того самого дня написаний також віршик »Ворон вістун« надрукований далі. Кінчить ся зшиток перекладом одної строфки з Міцкевичевих Dziadów:

Устаєш плакати, нарікати,
 Коже йдїм в свою дорогу!
 Я тя вічно му кохати,
 Но твоєю быть не могу —

з датою Риннів д. 12 цвітня 1896.

3. Зшиток із 20 карток 8-о, який окрім надрукованих далі віршів (Споми, Резигнація, Дарма, Засохла вязанка, Козачок, Trauer-Stille, Потїха, На нїху вельможі, Весїлє, Чи знаєте, Нещасний, бідний, хто любив лиш тіло, Будь кришталем, О, який гарний сьвіта покров, Молодости, Моє »щось«, Дві бурі, Ляхам, Любовна декада, У зеркалі) містить пїту часть поемки »Черниця« вз. »Подзвінне й похорони«, далі довшу віршу під титулом: »Отсе прочитай І сьм напс д-й“, де оповідаєть ся, як поет хотїв топити ся, як лихий заманював його до води, як він опер ся спокусї і з великим трудом вирвав ся з тенет лихого. Вірша, з якої ми друкуємо тільки маленький уступ (Сиротою із малечку), написана в Ринневі д. 3 цвітня 1896 і кінчить ся знов епіграфом:

Як ме таке снитись,
 Обридне й топиться.

Присускаємо з сього зшитка епіграми вз. Дзвін,

віршики: Ви, що страдасте, болюбите, Серенада і уривок Лихвар.

4. Зшиток із 4 карток 4-о, містить без титулу, без ківця і без дати лиш один вірш, поміщений у нас як прольог на чолі всієї збірки. Вірш писаний правдоподібно 1897 р.

5. Зшиток із 20 карток 4-о, переданий мені автором, писаний переважно оловцем, 1896 і 1897 р., містить окрім віршів друкованих далі ще переклад віршика Wandlung пз. Не змінилось а змінилось, якогось Wożuv, ниматок перекладу з Байронового Джаура (мабуть із Міцкевичевої перерібки) та переклад Уляндового Herald'a, які ми пропускаємо. Два остатні переклади писані в марті 1898 р.

6. Зшиток пз. Вершики, також переданий мені автором, обіймає 14 карток 4-о, з тих одна титулова, 6 записаних, а решта чисті. Із поміщених тут 16 віршиків ми пропустили №. III., що починаєть ся строфою:

Без упованій і надії
 Іливе життя в замерклу даль,
 Ні пісня серця не влеліє,
 Тоска лиш трапит, трапит жаль, —

далі №. V, адресований Наталії Д., що починаєть ся строфою:

Стоїш у життя воротах,
 Довкола май зелений, гарний,
 Мечтаній світ високопарний
 І молодость у красних снах —

та ще пару уривків, писаних 1896 і 1897 р., де автор,

відбігаючи від щирої і простої вислову свого чуття, заразом плутається в язвці і закидає рутенською язпковою мішаниною.

7. Три зшитки (16 + 14 + 16 карток 4-о), що містять триактову віршовану драму »Ленко«. Ся драма, невідомо коли написана, правдоподібно в 1896 або 1897 році, по своїйму об'єму найбільший твір Козловського, не надається до друку. Козловський—талант сильно ліричний. Він забажав очевидно, йдучи слідом Міцкевича, представити драматично своє любовне нещастя, але се йому не вдалося і вийшло так, що його драма — аві драма, аві лірика, на скрізь неправдиве і мляве плетене віршів. Зміст її такий: сільські молодята Гнат і Гілянка кохають ся, та до Гілянки еватається ся богатий господар-парубок Ленко Новосел. Коли Гілянка відмовила йому, він у випаді бжекевіля в ночи зарізує сонних Гната й Гілянку, потім запалює їх хату і втікає. В третім акті, який відбувається ся 20 літ пізнійше, Ленко, незваний нікому, являється ся на Андріївській вечерниці, ворожить дівчатам, та на згадку про коралі, які в його уяві зливаються ся з кровю й пожежою, дуріє і втікає геть. Автор обіщєє в титулі третього акту ще епільог, який мав вияснити його інтенції при писаню сеї драми, але сього епільога мабуть не написав.

8. Зшиток із 16 карток 4-о в.з. »Казки и пїєсни зь усть народа, записаны Александромъ Козловскимъ«. Записки (всіх 16) крім двох роблені в 1897 році. Містить ся тут: Nr. 1. Як Григорий свою жінку вилічив, варіант оповідання переплітаного віршамив, друко-

ваного в Етн. Збірнику, т. VI, ч. 112 (записано 15 лютого 1897 в Гребеннім від Івана Божика). Nr. 2 пісня про чабана, що наслідком чарів прилетів до своєї любки (пор. Гол. I, 22; III, 190). Nr. 3 вояцка пісня В поли стати, в поли стати (пор. польський прототип у *Żeg. Pauli, Pieśni polskie*, ст. 160). Nr. 4. Ой плли гусойки (пор. Гол. I, 244). Nr. 5. Ой на тілиці, польський прототип *Wasł. z Ol.* 504. Nr. 6. Піду я си, піду я си равком до ліса, пор. Гол. I, 276, польський прототип *Żeg. Pauli, P. pol.* ст. 95. Nr. 7. Ой у полю широкім козаченька вбито, Nr. 8. У садочку березочку стала ся новина, пор. Гол. III, 36; Nr. 9. Ой там в чистім поли корчемка стояла, пісня про жидівочку Хаюшо (пор. Гол. I, 92) з інтересним закінченням:

Взяли Хаю за під білі боки.
Кинули ї у Дунай глибокий:
Ой плни ти Хаю,
До нашого краю!
А там в нашім краю
Грушки верби роде,
Пани босі ходе.

Додано коломийку: Не жури сї, ожени сї. Nr. 10 Молодая молодиці пальчиком махала. Nr. 11 Про Довбуша, варіант неповний; Довбуш називасть ся тут Довбись, із дверей «тисових» співак зробив двері стисові, ніби стосовані, подвійні. Інтересний деталь, що коли Стефан пострілив Довбуша, то

Добись унав на порозі,
Стефанова втяла обі носі:

»Було, Добись, не ходати,
Було замків не ломити«.

Добись велить своїм хлопцям занести себе на гору,
Бо та гора наша мати,
Отам мене поховайте.
Сріблом, золотом поділіт сі,
На ту шельму не дивіт сі,
Бо та шельма справедлива
Віку мені вкоротила.

№г. 12. Пожену я снів воли тай на отавойку (3 стро-
фи). Ч. 13 про св'яту Варвару, пор. Еп. Зб. II, ст.
39—41, — коротший варіант. №г. 14 Продай бички,
куши черевички — варіант пісні про жінку запря-
жену мужем до воза, (Ж. і Сл. III, 268—272) записан-
ий у Макуневі самбірського пов. №г. 15 А на церкві
хрест, а на дзвіниці стрілка — коломийка, 4 строфи.
№г. 16 Пісня про Петруся, отрошено вдовою, пор. Гол.
II, 584.

9. Надто знайшли ся ще три поширані картки,
писані оловцем, очевидно брудіони. На одній масмо
уривки вірша Цвилтар, а verso рисунок молодого на-
рубка, що ємість ся, трохи чи не портрет самого ав-
тора; на другій брудіон віршичка »Над річкою, над
водою«, а на третій »Жебрацька думка« і verso вірші:
»Боже мій, Боже небесний« та »Минули за годами
годи«.

Отсе і все писане, що лишило ся нам по Ол.
Козловськім. Складаємо отсей вибір його писань на
його забуту могилу як пам'ятку по чоловіці талановитім

і щирім, якому доля за життя не дала нічого для скрашення існування, та який полишив найкращі цвіти своєї душі шпильним для вкрашення їх існування.

Титул отсеї книжечки походить від М. Мочульського.

Львів д. 13 червня 1905.

Іван Франко.

ПРОЛЬОГ.

Давно за гори сонце впало,
у тихий вирій спать пішло,
і ніч під темне покривало
сховала тихеє село.

Чар-сон вже вибравсь з дрімотою:
крильми сні - мари розсипа,
колишне шепче, а рукою
легонько очи примика.

Лише від мене самітнього
втіка чогось, скриваєть ся;
чи дум моїх, чи поту мого
горячого лякаєть ся?

З пером в руці, при свічечці,
просидів я ось до півночі,
а думка мчить по думочці,
перо-ж їх віршувать не хоче.
Не хоче думок віршувать,
без зерна зліплювать лушпину,
не хоче Муза вколихать
у тихий сон чужу дитину.
Прийди же, дівонько сьвята,
що десь під Каневом гуляєш
біля могили Кобзаря,

понад Дніпром його літаєш —
прийди, благає сирота!
Візьми за руку як дитину,
відчини до раю ворота,
в поезії веди країну!
Там — кажуть — дивне сяєво
озарює душі очиці,
там кришталеве жерело
із животворної водиці.
Хто з того жерела напеть ся,
прозрить і серце вчує в груди
і всіх любити поклянеть ся,
тобі одній служити всюди.
Приходь же, дівонько сьвята,
візьми на свої віщі крила
і понеси! — — —

О Боже, — сеж вона!

Вона сама з небес зступила
і станула передо мною
в своїм величнім маєстаті,
в білесенькій сніговій шатї...
О, нене! — зве мене рукою!
Звізда палá' над головою
і віщій ореол горить,
а сніжно-білою рукою
парчеву завязку держить.
„Ходи!“ — Іду. „Клякай!“ — Клякаю.
Серпанком завязала очи
і повела. Іду, де хоче.

Куди? Не бачу, не вгадаю...
Я чув лиш крик і сьміх людей
і кременисту, злу дорогу,
і терне, що росло по ній
і втомлену кололо ногу.
Ліси — і гори, край ріки —
стрімкі, нетоптані стежини,
кладки хисткі понад щілини
держачи ся її руки
пройшов я хітною ногою,
поки зійшов на битий шлях.
Обтер тоді чоло зі зною,
спочив, прогнав від себе жах
і йшов вже певними стопами
за дівною — — —

Аж в тім: „Чекай!
Серпанок розв'язати дай!“ —
рекла медовими устами
і розв'язала — я й не знав.
Протер пучками мляві очи
і зором обрїй весь обняв —
ум віри нять очам не хоче...
Переді мною дивний край,
безмежний степ, луги зелені,
ліси сокирою не ткнені;
цвите, осипуєсь розмай
над молочними річеньками,
а Словутиця, царь-Дунай
блищить на сонечку хвильками...

Такий звать був Адамів рай!
„Що се за божа сторононька
так процвита, чия вона,
і чом на ній людий нема,
лиш вічна царить тишинонька?“ —
посьмів я дівоньку спитать.
„Пожди! уздриш! І твої люде
прийдуть і умний лад їх буде
слезами й кровю поливають
сю непанахану сохою
країну, що перед тобою.
Тепер же дай, тебе напою
святую, віщою водою“...

Рекла і з близької криниці,
що біла шпарко з під скали,
набрала чистої води
до кришталевої склянці
і принесла і каже: „Пий,
омий твої безсильні очи
і так скріпить тебе напій,
що будеш бачив серед ночі,
і в сонце здужаєш дивить ся,
і ум твій бистро розяснить ся,
і серце дужше стане бить ся,
огнем любови розгорить ся!
На, — пий, і не жахайсь нічого:
я покровителька твоя!“ —

І я напивсь напою того...
Ох, ти недоленько моя!

Край мене чорная темрява:
погасло сонце, щезло все, —
лиш страшно щось скрипить, гуде,
неначе та машина ржава
скрегоче ржавим колесом.
А далі дзвін став бить години
протяжним, сильним голосом
з самої десь небес вершини...
„Не бій ся!“ — вчув я дівки клик --
„се в небі час пробив ісконний
і голос сей громогомонний
віки лиш вибивати звик.
Се він новий момент голосить,
а від тепер не вдарить знов,
аж на землі мир і любов
тенет насильства не позносить.
Вже близько той блаженний час
з житем-бутем своїм щасливим
прийде і стане серед нас —
лише чекай, будь терпеливим!“ —

Враз зазоріло понад гори,
і ясне сонце виринуло,
і світу барви привернуло,
промінєм сипнуло в простори.
І знов степи, луги зелені,
що їх в квітки прибрав розмай,
ліси сокирою неткнені
понад Словутицю-Дунай
розкинулись перед очима...

Л Ю Б О В.

Любов, то щастє, — кажуть. Чорт хиба
такеє щастє людям дав!
Він певно пекло повернув до дна,
поки її прокляту вишукав!

Довгомостиска 1874.

ТРИ ЕПІГРАМИ.

Не знаю, звідки я прийшов,
не знать, по смерти де піду, —
лиш знаю, що́ таке любов,
і нею тут лише живу.

Як море велике в найтяжші морози
цілком не замерзне, не вкриється льодом,
так серце велике від горя погрози
не впаде, не вгнеться, хоч жие не медом.

Діра у стрісі —
всю хату дощ замочить;
злоба у серці —
червяк все серце точить.

Діра у стрісі —
то й вітер задуває;
один гріх в серці;
то й много прибуває.

Хлівчани, вересень 1895.

НА ВКРАЇНУ!

Звідки так ті думи без кінця плывуть?
Де вони беруть сь, що їх стільки є?
Одна за другою все тай все женуть,
одна переходить, другая встає.

Піду геть далеко, де людей нема,
сяду спочивати під дуб кучерявий,
здивлю ся в небо, а думка сама
десь візьметь ся в тихій, бездонній синяві,
десь вирине, лине, снуєть ся лїниво,
безладна, безформна – а сьвіт занїміє
добкола мене і мов яке диво
щеза менї з виду, зникає, марнїє.
Дерев вже не бачу, хоч вони стоять,
і дуба не чую, хоч гучно шумить,
не чую, що гильки менї шелестять,
що пташка співає, бо менї гудить
Дніпро вже могучий... Уже я пливу
по ньому на чайці серед козаків
охочих і жвавих, хоч без талану!
Менї вони любі; мов у свояків
радїю, дивлю ся: вони такі дужі,
вусаті, завзяті, а серце в них є
львине, непохитне, і про все байдужі,

про гроші, богатство, навіть про жите!
І жаль мені стане. Деж мені до них!
Нї сили, нї вроди, нї вдачі юнацтва!
В мене лиш їх думи, тай ті не такі
веселі, буйнії! Деж нам до козацтва!

Вітер зашепоче, а дуб кучерявий
потрусить гильками, листем зашумить, —
і все пощезає, і я знов на яві, —
немає козацтва, Дніпро не гудить.

І знов задивлюсь я, а шувар буйніє,
росте в гору скоро, підіймаєть ся, —
ось вже степ просторий, і небо синіє,
і ось Україна розвертаєть ся!

Ах, я її бачу, хоч там не бував!
Се та Україна славна та богата,
сумна а так красна! Я про ню чував
богацько та добре! Коб там моя хата
родинна стояла, — ах, яб величав ся,
паном над панами тодіб себе звав!

Великий Тарасе, кобзарю наш рідний,
ах, ти був щасливий! Ти син України,
ти терпів за неї, за люд її бідний...
Честь душі великій, поклін твоїй тіни!

Хлівчани 9 вересня 1895.

САМ З СОБОЮ.

Нераз питаю в серця:
Чогож тужиш, серце моє,
чогож ти так беш ся?
Яке тебе давить горе,
що мало не рвеш ся?
Перестань, ти глупе серце
з своєю журбою!
Годї менї сльози лити!
Засни в супокою.
Час минулеє забути,
нову жизнь зачати...

А серце відмовляє:
Не так легко мене втишить,
лекше закопати.
Попоплачеш ціле житє,
тай ще менї мало.
Отсе тобі, небораче,
щоб на доказ стало,
що все збореш на сїм сьвітї,
лиш серцю уляжеш;
всьому можеш розказати,
серцю не розкажеш.

Перемпшль, жовтень 1895.

О. МОКРИЦЬКІЙ.

У тебе ще рано,
у тебе зоріє,
виринає сонце,
округ блакитніє.

Ще ніхто журбою
тебе не пригніт,
ще крізь скла рожеві
дивиш ся на сьвіт.

Ще весна у тебе
дивная цвите
день за днем весіле
й радощі несе.

Із сьміхом лягаєш,
із сьміхом встаєш,
день у день спокійно,
щасливо живеш...

А коли часами
набіжить тоска
і дрібну слезину
в оці витиска,
то і ся хмарина
в твоїм небосклоні

никне і щезає,
мов мара в просонї.

Тож бігме не знаю,
що тобі бажати,
коли все вже маєш,
й більше будеш мати.

Хиба побажаю,
щоб не почорніли
твої скла рожеві,
щоб не помарніли
ті надії красні
і дні доси щасні...

Щоб твій обрій синій
синім все лишив ся,
щоб покровом чорним
ніколи не вкрив ся.

Львів д. 20 жовтня 1895.

ДО ПТАШКИ.

Лети пташко геть від мене
в далеку дорогу,
скажи милій, що без неї
вже жити не могу.

Скажи все їй, що я чую,
бо я сам не сьмію,
тай як широ її люблю,
вимовить не вмію.

А ти красна і маленька,
маєш голосочок,
дзвонить, ллеть ся так розкішно,
як срібний дзвіночок.

Вонаж тебе послухає
тихенької ночі,
може й сльозонька дрібная
скрасить її очі.

Довгомостиска д. 17 падоляста 1895.

ВЕСІЛЕ.

Вже гуляють третю добу,
день і ніч гуляють,
і музики вже втомились,
спочину не мають.

„Пийте, скачте, лебедики!“ —
господар мовляє;
часом собі в коло піде,
гучно заспіває.

„Заграй мені, музиченько,
ще одну добоньку!
Потанцюють, погуляють, —
підеш до домоньку.

„На здоровле та на щастє,
на многая літа
моїм дітям грай, музико!
Грай на щасні літа!

„Як виграєш щастє-долю,
в шовки уберу тя,
обдарую сріблом, злотом,
медом упою тя!“

Грає скрипка, тирликає,
басістий басує,
який-такий грошик кине,
та далі танцює.

Молодиця мов та краля
вквітчана гарненько, —
мов зіронька, мов ягідка
сіяє личенько...

Довгомостиска в грудні 1895.

СПІВАВ СОБІ РАЗ ЛЯШОК:

„W malowanej sali
Niemcy tańcowali,
Polak ruszył wąsem,
Niemcy uciekali“.

„То ще байка, — каже хтось, —
але повідали,
що не рухав вусом Лях,
а Німці втікали“.

1895 р.

МЕНІ ТАК ВАЖКО.

Мені так важко!... Рад би я зайти
аж на край світа, щоб заколисати
плачуче серце, щоб спокій знайти,
себе вдурити та не пам'ятати
що був колись щасливий — я і ти!...

Д. 26 лютого 1896.

ВОРОН ВІЩУН.

Летять, крачуть гайворони
чорними стадами;
заплакала дівчинонька
ревними сльозами.

„Ой десь то там мій миленький
з ворогами беть ся,
вколо нього потоками
вража кровця ллеть ся.

„Ой най же він ворожую
кровцю проливає,
най лиш себе молодого
віку не збавляє“.

Чом так сумно гайворони
крачуть понад хату?
Знать ворогів вже погубло
богато, багато?...

Ворогів погубло много,
і милого вбили,
навіть тіла козацького
землею не вкрили.

Д. 27 лютого 1896.

РЕЗИГНАЦІЯ.

Минуло ся й не вернеть ся!
Лиш тяжко, гірко споминать!...
От, кожде з нас обернеть ся
на шлях свій!... Нічого й казать...
Ти ще й забудеш, заведеш
гніздо своє і будеш жить
весь вік у щастю, й не спімнеш
мене!... Яж буду проклинять
свій вік і тим, що ти забула,
мов скарбом своїм дорожить.

Львів д. 7 марта 1896.

СПОМИН.

Приснись мені хоч, зоре ясна!
Приснись хоч, віку молодий,
і ти, минувшино прекрасна,
й колишні щастя мого дни!
Хоч в сні яви ся перед мною,
подруго молодечих літ!
Я й доси ще горю любовю,
не знаю втіхи ні спокою
і вяну, мов на сонці цвіт.

Львів д. 7 марта 1896.

ЗА УЛЯНДОМ.

Стоїть церква на горбочку,
тихо на діл позира;
в низу хлопчик над поточком
дзвінко пісеньку співа.

Тихо ллеть ся звук дзвіночка,
похоронний спів лунá,
тихне скочна співаночка,
і надслухує хлопя.

В гріб несуть мерця горою, —
ще гуляв недавно він!
Хлопче, хлопче, й за тобою
так колись заплаче дзвін.

Рівнів д. 9 марта 1896.

Д А Р М А

(Марії Л.)

Пощо журба і туга тая,
коли нічого не докаже,
хоч серце з болю завмирає?
Дарма!... Судьби веліє враже
тверде... Нічого ти не втнеш,
хоч море сліз проллеш!
Хоч і о мур бий головою,
хоч і волосє рви рукою,
себе катує, весь сьвіт клени
проклоном страїним, розірви
і груди й серце — — Все дарма!...
Судьба остане та сама
й сьміятись буде над тобою!...
А сьміх той розум твій стрілою
продре, зросте і горе й мука,
і прийде в поміч їм — розпука...

Львів д. 10 марта 1896.

РОЗСТАНЄ.

Плинуть чайки козацькі
долі Дніпром чорні;
занімили, посмутніли
козаки моторні.
Тихо в берегах Дніпрових,
лиш вода хлюпоче
під веслами, з очеретом
вітер щось шепоче.
Дніпро тихий, не сердить ся,
глибиною дише,
з тиха чайки обмиває,
на хвилях колише,
і шумить та мов питає:
„Чом такі сумнії?
Куди мов мерці пливете?
Чом пісні шумії
не лунають по берегах
високих?... Ніколи
не видав я вас такими
сумними, соколи!“
Не видав ти їх такими
й більше не побачиш
синів своїх, не понесеш

тих чайок козачих
на хвилях, не погуляють
байдаки під вітром :
се прощають ся в останне
сини з батьком Дніпром.

Пливають собі сіромахи
все в низ. Геть далеко
щось синїє на обрії...
Приблизились.... Легко
розійшла ся рання мряка,
могила вказалась,
що високо над берегом
Дніпровим здіймалась.
На ній хрест порослий мохом,
під хрестом опертий
сидить лірник сивесенький,
без шапки, обдертий.
Сидить собі на могилі,
певно спочиває,
може дума про щось тяжке,
долю проклинає.
Справді, щось тяжке надумав,
бо рукавом швидко
обтирає дрібні сльози
з очий... Плаче, видко.

„Ходім, хлопці, послухаєм
ще думи старого!
Най нам ще раз заспіває
про Січ, кошового,

про Дніпр, чайки, бісурманів,
Ляхів, най заграє!
Послухаєм ще в останне...
Ходім, най співає!“

Співа старий Запорожцям,
співа, як бувало,
як козацтво по базарах
турецьких гуляло,
як платили панам-Ляшкам
козацькі ватаги,
як здурили Хмельницького
Москалі бродяги...
Як здурили, як украдкою
кайдани кували
на Україну, на козацтво,
тай як закували...
Тут заплакав старий лірник,
козаки втирали
мовчки сльози, перед себе
сумно поглядали.

„Спасибі за пісню, батьку!
Прощай! Зрабували,
зруйнували Москалі Січ,
а нас геть прогнали.
Немає нам куди дітись
від лихої долі...
Не вернеться вже козацтво,
не добуде волі.
Прощай, батьку! Прощай, старче!

моли ся за нами!
Пливе́м у низ шука́ть-блукать
Чужими шляхами“.

. . . . .¹⁾

„Верні́те ся, соколики,
верні́те ся, молю!
Тут вам лекше буде плакати,
проклинати долю.
Тут степовий буйний вітер
сльози сушить буде,
тут поті́шать, приголублять
свої добрі люде.
Поділять ся з вами хлі́бом,
хоч самі не мають
під достаток, самі гірко
в неволі страждають.
Вертайте ся, не кидайте
у кайданах рідні!
Пробудемо, забудемо...
Таж усі ми бідці!
Геть за морем, на чужині
не шукайте волі!
Не вколишете там жалю,
не втечете долі.
На чужині гірка воля,

---

¹⁾ В рукописі тут полишено вільне місце, мабуть автор думав кількома рядками інтродукувати промову лірника.

панувати тяжко,
туга мулить і на серці
важко, діти, важко!
Оберніть ся ще, соколи,
на степ подивіть ся,
на яри ті, на могили!
Там хиба приснить ся
ота рідна Україна!
А Дніпра-ж не жаль вам
могучого, а порогів,
островів не жаль вам?“

„Ой жаль, батьку, жаль, що й годі
нам усе кидати,
степ широкий, Дніпр славутний
на віки прощати.
Та щож діять? Не порадиш!
Така наша вдача:
не стерпить ярма неволі
натура козача.
Волить сокіл на свободі
мутну воду пити,
як у клітці мальованій
в неволі сидіти.
Прощай, батьку! Прощай, старче!
Моли ся за нами!
Пливе у низ шукать-блукать
чужими шляхами.
Ідем волі шукать собі
у чужому краю,

класти гніздо соколине
в лиманах Дунаю“.

Позходили, повсідали
на човни щоглисті,
щоб на віки в сьвіт за очі,
у чужину плисти.
Запінилась, зашуміла
вода під веслами,
і рушили чайки з місця
чорними рядами.

Сидить лїрник на могилі,
тяжко-тяжко плаче,
бо і в нього в груди серце
орлине, козаче.
Весь вік прожив Сурлакою
в степу з козаками,
ходив з ними у походи
всякими шляхами.
Не послуха ніхто тепер
вже думи старого,
не заплаче, як плакали
козаки... Не много
літ лишило ся старому,
пора в домовину!
Бог зна, в степу, чи під тином
десь чужим спочину.
Сам як палець на всім сьвіті...
Блуджу по широкім,
і нема де притулить ся
під небом високим.

Нї родини, нї хатини,
нї де відітхнути,
і нікому буде повік
старому замкнути“.

Довго думав, довго плакав
старий... Помолив ся
під хрестом, а потім мовчки
сіраком укрит ся
полатаним, узяв торбу
довгу, полотняну,
в торбу ліру, костур в жменю
забрав та поглянув
ще довкола. Глядів довго,
мов в душу бажав би
врити образ той на віки,
мов на все прощав би
Дніпр і степ, могили-гори...
Знов перехрестив ся
і з могили високої
в долину спустив ся.

Зашумів степ безконечний
та вітер повіяв,
сивий волос в авреолю
срібную розвіяв.
Старий мрів ще в далечині
ідучи степами —
не до своїх на Україну,
а за козаками.

Львів 10 марта 1896.

ЗАСОХЛА ВЯЗАНКА.

Ся вязка зівялих квіточків і стяжка —
ось що мені по ній зістало!...
І лист сей любовний... Ох, доле ти тяжка!...
Де ділось? Де щастє пропало?...
Мов буйний розвіяв сні-мари по поли!
Мов банька та з мила — надії
розприслись, злетіли — і певно ніколи
не вернуть, як цвіти осьтії
засохлі ніколи вже не розвинуть ся,
раз зірвані з грядки й обвиті
скиндячкою сею, вже не розцвितуть ся,
хоч слізми-росою політі!...

Ріпнів д. 30 марта 1896.

ЗАМУЖ!

Ой мати-ж моя, мати,
час мене замуж дати!
Вісімнацятий годок,
і сподобавсь парубок.

Ой доно, не жури ся,
йти замуж не спіши ся,
забавляй ся ще й гуляй,
поки служить віку май.

Тільки твого дївуваня,
що те першеє коханя, —
підеш замуж, вже й по всім,
бо вязати буде дїм.

Там невільницею станеш,
посумнієш і зів'янеш:
злидні в три дні підростуть —
не солодкий власний кут.

Рівнів д. 30 марта 1896.

У Р И В О К.

Сиротою із малечку
батенько покинув
мене, на злую долечку,
на лиху годину.
Дитиною нелітною
ріс я між чужими,
тиняючись сиріткою
між добрими і злими.
Втирали сльози деякі,
вбрали, накормили,
а иньші, хоч і свояки,
зlidнів причинили.
Нераз витали лайкою —
Боже їм сплати!
Не жалували й штурканців
і сліз сироти.
Між злом й добром ховаючись,
в чужих кутах втираючись
я виріс — ось який!
А по що — знає біс лихий!
Щоб на добро чуже дивить ся,
людям завидувать добра,
собі-ж по вік з бідою бить ся?

Ріпнів д. 3 цвітня 1896.

ЖАЛІБНА ТИША

(За Біргером).

О як мені важко і глухо мовчать
сьогодні ті хати курні та палати,
і луг і той гай, де я звик був гуляти,
й думок моїх пристань, шумний водопад!

Дух смерти розвіяв десь звуки твої,
чарівна мелодіє — мово любови,
що мов соловієві співи флетові
лила ся ти в душу і в уши мої.

Надїє примаро, схили ся мене
у вечір життя солоденько приспати,
до вічного сну де в гаю вколисати!

Лиш мово любови, благаю тебе,
як суду остатня година пробє,
збуди мене, щоб і той суд не проспати!

Рішнів д. 12 цвѣтня 1896.

ПОТІХА

(За А. Біргером).

Як хто імя і честь твою
зубами клевети кусає,
потіш ся тим, що на гнилу
черешню муха не сідає...

Рівнів 14 цвітня 1896.

НА ПИХУ ВЕЛЬМОЖІВ
(За А. Біргером).

Все скарги чую, що вельможі
пихою меншим докучають ;
лиш лап їх не лижіть, о ви, на псів похожі,
то скоро ті панки носи попускають...

Д. 14 цвітня 1896.

БУДЬ КРИШТАЛЕМ.

Будь кришталем, коли ти з каменя,
будь фіялком, коли ти рослина,
соловієм, коли ти пташина,
а любовю, коли ти людина.

Рівнів д. 23 цвітня 1896.

СОНЦЕ і БУРЯ.

Який чудовий світа покров,
яка солодка півдня тиша,
яка принадна вечірня тьма,
коли палає сонцем любов!

О, який чорний світа покров,
як важко стогне, плаче душа,
якже для неї втіхи нема,
коли лютує буря любов!

Ріпнів д. 23 цвітня 1896.

БУЛО КОЛИСЬ.

Повірте, і глухо і темно мені.
Нї синього неба нема наді мною,
нї запаху цвітів нема на весні...
Було колись — блисла вона мов у сні, —
рай, сьвітло і небо забрала з собою.

Ріпнів 23 цвітня 1896.

Н Е Щ А С Н И Й.

Нещасний, бідний, хто любив лиш тіло
і личко й очи. Все те смерть візьме.
Що так манило, в красоті ясніло,
цвило й блистіло — се вона вкраде.
Лиш той безпечний, хто душу любив,
знайде й по смерті те, що через смерть згубив.

Ріннів д. 23 цвітня 1896.

М О Є „ЩО С Ї“.

Кожний щось у світі має,
чим він дихає, жие,
що над все він величає,
що усім для нього є.

А як теє „щось“ утратить,
то не має чим дихнуть,
лік нічого не порадить,
щось стискає, душить грудь.

А як біль не вбе такого,
зтьмить ся світа весь покров,
остогидне все для нього... —
(Мені видерли любов).

Рішнів д. 25 цвітня 1896.

МОЛОДІСТЬ.

Молодости, якаж бо ти сьмішна!
Досить для тебе усьмішка
з під дамського капелюшка!...
Досить, як вітер повіне
їй суконьку скромну підвіне,
а хлопець біле і панчошку,
крайом гаптовану сорочку
підгляне крадьком, зустріне!
Досить уже, щоб дух його
в країну мрій вступив,
щоб билось серце у нього,
щоб про кохане снів!...

Ріпнів д. 25 цвітня 1896.

Д В І Б У Р І.

Вий, грими, кази ся, буре,
громами ревни,
і огнем чоло понуре
мигом проясни!

Я сьмію ся з реву твого
і жартую з грому!
Гук весіля чортівського
любий серцю мому.

Втіху дикую справляє
гуркіт сей мені;
в серці біль і гнів гуляє
під твої пісні.

Серця буря в тобі, буре,
грає ще живійше,
і лице твоє понуре
над тишу милійше.

Вий, гуляй! Мені так мило!
Громом хмари рий,
ліс ломай, могуча сило,
землю грузом крий!

Так! Живійш! Яка-ж ти красна!
Не грими-ж бо пусто!
Стяжко ясна! Стяжко ясна!
Бий! А густо, густо!

Бий! А серед блиску й гуку
й мене не лиши!
Вдар у мене й серця муку
Громом заглуши!

Рівнів д. 27 цвітня 1896.

НАД ТЕМНИМ ШЛЯХОМ.

Така вже доля! Люди мруть,
ідуть безмежною юрбою,
чи дід, чи царь в ту темну путь,
падуть мов квіти під косою.

Царю співають, в дзвони бють,
вінків несуть тяжку громаду,
а бідного у яму впруть,
покроплять — маєш всю параду.

Прийди за місяць, глянь в гроби!
Пишнот, біднот нема й познаки!
І дід і царь, оба однакі...
А в царстві душ чи є царі й раби?

І думаєш і рвеш ся духом:
куди пішли їх душі? де?
І все тобі на гадку йде
верблюд отой з ігольним вухом.

Гребенне, май 1896.

ІЗ ДРАМИ „ЛЕШКО“.

Спи, квіточку, спи,
красні сонки сни!
Спи, як спить твоє серденько,
тихо, любо та миленько,
просоня не жди!

О, його не жди,
твоеї біди,
бо збудиш ся сиротою,
сиротою та круглою —
серед самоти!

Серед самоти!
Та до сироти
будуть люди прихожати,
будуть тебе жалувати —
спи, дитинко, спи!...

ІЗ ДРАМИ „ЛЕШКО“.

Гей у ярі, ярі бжолонька летіла;
гей у ярі, ярі на квіточок сіла —
та з того квіточка медочок збирала,
а що назбирала, в улію складала.

Прийшов господарик
до того улія:
взяв мід, а віск ярик
лишив на Андрія.

Лишив на Андрія дівчиноньці красній:
буде вилівати віск у воду ясний.

А ти ярий воску,
воску ярий, грій ся,
до ладу, до ладу
у водицю лій ся...

Л Я Х А М

(за кроваві вибори 1897 р.)

О братчики Ляхи, ще ми порахуєм
всі кропельки крові нашої рідні!
Ще сьвіт весь дізнаєсь, хто нам катом, збуєм...
Прийде час рахунку, година платні.
Годуйте „Соколів“ і стрійтесь до бою,
та нишком на „ворога“ куйте обух!
Пори ще лиш ждете? А може з судьбою
стрінетесь? Творець ще мабуть не оглух...

Львів д. 1 марта 1897.

У ЗЕРКАЛІ.

Зівялий, знищений, сухітний,
без кроплі крові на лиці —
жиючий труп двадцятилітний:
чи я се ось у зеркальці?
Ти, пótворе!... Ось як ти впав!
Де всі твої тоті надії,
що в серці юнім кóлисав?
Де ділись злоті, ясні мрії?
Де серце чисте? Де талант,
що щедра надала натура? —
О, — ти страшний лиш варіант,
тамтого відбитка понура!...

— — — — —
Га, плачеш, каєш ся, клинеш,
о стіни беш восковим лобом,
поправитись обіцюєш?! —
Не диво, сватку!... Бо-сь над гробом! —
А прецїнь жаль тебе мені,
нелітній старче, бідолахо!
Жаль бачить дрїжаки твої,
жах перед смертю-костомахов!
Ідеш у грїб, у зимну глину,
не вспівши жадного слїду

покинуть поза домовину,
ні заспівати до ладу.
І щож твої ті літа варті?
Не зміг ти імени вписать
у вічності безмежній картї...
І скотам теж так погибать! — —
О, гинь жеж, гинь, як та скотина!
Грабар там яму вже гребе!
Ти потвір, скот! Смердяча глина!
... А прецінь жаль мені тебе! — —

Львів д. 10 марта 1897.

ЗАЩО?

За що скувала ти мене в окови
терпіня, пристрастий, любови,
аби по хвильці відіпхнути
і сьвіт весь чорним крепом обгорнути,
убить мене і весело сьміяць ся,
моєю мукою втішать ся?
О люта ти! жорстока ти!
не зрозумію, не зглублю
твого серця пустоти
ніколи, знаєш, бо... тебе люблю.

Д. 13 марта 1897.

ТОРІЧНІ ЛИСТКИ.

Вій, вій, ти вітроньку весняний,
цілуй тепленькими устами
природи любі дїточки,
пахучі, пестрі квіточки!
А тих торічних, тих засохлих
листіків — благаю — не стрясай!
Лиши їх утлих і обмоклих
на дереві! Позволь, нехай
ще шелестять! Мені так мило
на них дивить ся, рахувать...
Ти не зцілуй їх, бистрокрилий,
їм до життя вже не вставать!
Вони від твого цілування
покришать ся, не оживуть!
Мене болить так їх конаня!
А так, здаєть ся — ще живуть!
Я так люблю їх! Їх так мало
по зимових вітрах остало...
Мені в них згадують ся сни
моєї бувшої весни...

Львів д. 19 марта 1897.

ТЕОРБАНОК.

Строю, 'строю теорбанок
на весільні, ясні тони...
Щось не слуха теорбанок,
не співа щось погулянок, —
що заграє — вічно стони.

Д. 23 марга 1897.

ХВИЛЯ ЖАЛЮ.

Нікого вже любить не буду;
остань ся, серце, сиротов,
одій ся в жалібний покров
і спи — житя скорочуй нуду.

Ах, я любив колись, любив,
бож і було кого любити;
я молодість і вік убив, —
хоч жалко — було за що вбити...

Ах, жалко хвиль, що покотились
в минувшини неситу даль,
і щастя слізок, що пролились,
і тої, що любив я, жаль.

Вони не вернуть ся, пропали,
лиш панахидний чути згук,
лиш темний сумрак мріє в дали
і в серці сей зловіщий стук...

Львів д. 18 мая 1897.

ЧОРНА ДУМКА.

Сьвіт зчорнів і небо чорне,
зелень чорна, чорне все...
Жду, поки мене загорне
та, що вічний сон несе.

Там де Лета ллеть ся тихо,
Ахеронт журчить мерцям,
там забуду може лихо, —
там спокій усім серцям.

Може в хвилях Флегстону
змию муку навісну,
і тихенько, без гомону
прокраду ся в браму сну.

Львів д. 17 червня 1897.

НЕВЖЕЖ НІЧОГО?

Тьфу, пек мені! Не вжеж нічого
мені по ній вже не остало?
Не вже-б мене, так молодого,
ніщо до сьвіта не вязало?

Шкода часу! Дарма, небоже,
в безтямній тузі пропадати!
Поглянь лише довкола, може
є ще кого любить, кохати!

На щастє — так. Іщеж лишилась
сестра, брат, мати удова,
що мною з малку так журилась,
що так на мене упова.

Є ще народ наш в сїрачині,
ціла маленьких вітчина!
Для них я буду жить від нині! —
День новий серце почина.

Львів д. 18 червня 1897.

СТРАШНО.

О страшно, страшно, страшно
числячи двацять літ
повільнов смертію вмирати,
все любе, дороге прощати,
і покидать на все сей сьвіт.

Я добре, добре стан свій знаю!
Тут жаден лік вже не поможе!
І в гріб вступаючи питаю:
Чим провинивсь я так, о Боже?

Довгомостиска д. 23 липня 1897.

КОЗАЧОК.

Їде, їде костомаха
на сухотяній кобилі.
Вже маха́ косою сваха...
Прощавайте, други милі!
Нас розпука не зляка!
Сестро, втни ще козачка!
Музикальні Херувими
козачка мабуть не вміють.
Стануть грать волоські гимни,
то я й в небі одурію,
дам із раю драпака!
Втни, сестричко, козачка!

Д. 23 липня 1897.

П Р О С Ъ Б А .

Не хочу сліз, щоб їх по мні лилі,
не хочу молитов ні жалю,
лиш прошу, щоб умерти не дали,
де на соломі у шпиталю.

Довгомостиска д 26 липня 1897.

В О Р О Г А М.

Що вам моє збільшати горе?
На моїх костех ви від нього вмрете,
як під пшеницю в друге, в третє
мужик чорнозем переоре.

Вересень 1897.

ЗАГУБЛЕНИЙ РАЙ.

Був час, як я любовно жив,
та не було се на землі просторі:
я десь витав посеред райських нив,
де шовк-трава, гаї, небесні зорі
не бачили ще хмарочки,
не чули грому, не лякались тучі,
де пишнобарвні квіточки
пють вічно крапельки роси пахучі,
де кришталева вода
тихенько в далечінь переливаєть ся,
немов вколисуює до сна,
що двоїх серць коханєм починаєть ся.

Нас було двоє в тім раю,
два духи чисті по лугах гуляли,
дві душі, що сплелись в одну,
і розлучить ся сил не мали.
Жили ми на подобу тих людей,
що серцями з собою помінялись,
і двома парами опянених очий
невинно в себе, в себе лиш впивались.

Тоді бувало думав я,
що в небі там поснули серафими,

а проспани дні їх життя
вплели ся в наші, її й мої днини...

Хто зна, воно й було так може!
Та крикнув Бог, проснулись серафими —
і горе! Ах, чому, сердитий Боже,
тоді нам щезли їхні днини?

Адам і Ева втратили свій рай,
бо заповідь твою переступили...
Чому пожовк і наш едемський гай,
чому зівяв, хоч ми — ні разу не згрішили?

Цівків д. 29 вересня 1897.

ЦВИНТАРОК.

Веселий, тихий цвинтарок
уквітчаний, немов гайок,
в калину, терне й дикі рожі.
Ряд курганочків при дорозі
дрімає в тіни край села.
Збиточний вітер розстила
з могил тих порох, розсипає,
сліди мертвецькі затирає;
то шелестить у буряні,
то в пісковому тумані
сховаєсь, люлечку закурить,
і сипне, що аж сьвіт захмурить.
Гуляє буйний по могилах,
пустує на легеньких крилах.
Ах ті хрести! Ах ті хрести!
Нїяк їх з думки не звести!
Лягли діди перед батьками,
і ми поляжем під хрестами,
і знов гуляти будеш ти,
буйненький вітре, по могилах,
наш порох будеш розсипать,
з туманом в піжмурочки грать
пустуючи на легких крилах.

Цівків д. 29 вересня 1897.

ВОЄННИЙ СОНЕТ¹⁾.

Загнали труби, заревли гармати,
і почалась різня людей скажених,
страшний танок при свисті бомб огненних, —
за димом неба ні землі не знати.

Стемніло. Втихло. Кров дзюрчить річками.
Холонуть трупи. Сонце вкрило очи.
Лягає тінь. Хтось ходить в п'ятьмі ночі:
се люди вбитих волочуть до ями.

Над тим кровавим полем ангел лине,
надслухує, в лице вдивляєсь сине;
де чує стогін, крила опускає,

рукою тихо очи замикає,
втишає серце... Всі вже сплять, безжурні,
лиш ангел тихо плаче: „Дурні! Дурні!“

Цівків д. 30 верасня 1897.

---

¹⁾ В низу написано: Сонет інспірований
образом Гротгера: *Ludzie, czy szakale?*

ПАННІ В АЛЬБОМ.

Вдивляючись в твої очиці ясні,
у риси твого лица прекрасні,
у коси ті важкії зо стрічками,
заквітчані так просто квіточками, —
я слухаю... хапаю кожде слово,
твій щирий сьміх, що ллеть ся так чудово,
мене чарує, все я забуваю
немов у сні — і сам себе питаю:
„Що в тобі є таке тепленьке, миле?
Чим сьвітять очи й слово легкокриле?
І чом в тих простих рухах стілько грації?“
Бо ти не знаєш ще еманципації.¹⁾

Цівків д. 1 жовтня 1897.

---

¹⁾ Під еманципацією розумію малповане жінками мужеських манер і привычок. Зрештою мене цілком не ентузіазмує жіноча еманципація взагалі. — Прим. авт.

ПОЕТ І СЕЛЯНИН.

Поет :

Веселе, щасливе
хлопяче життя:
гуляєм, співаєм,
танцюєм що дня).

Селянин :

Ой панцю мій, панцю, коли ти дурний,
в житю ще не був ти у хаті курній, —
пораджу, із серця : ти нас відчепись,
про власнії речі писати берись.

Коли-ж в твоїм серці ще й злоба сидить,
і з того сьмієш ся, що інших болить,
бажаю теж з серця щирого тобі:
як нужда докучить тяжка в боротьбі

---

¹⁾ Отся строфка в моїм рукописі була написана, але потім замазана автором; д. Мочульський віднайшов її в іншій копії сього вірша. — І. Ф.

за хліба кавалок, і око слезов
залеть ся і з горя остудить ся кров,
і згорблять ся крижі, — щоб хто в тій біді
таку саму пісню заспівав тобі.

Цівків д. 2 жовтня 1897.

ДВІ ЗІРКИ.

Як погляну на ті зорі,
згадую дві зірки сині,
що колись мені сьвітили,
а в тумані щезли нині.

Чи коли ще їх побачу?
Їх проміне золоте
чи осяє тихе щастє,
що на гробі зацвите?

Львів д. 27 жовтня 1897.

ДО КОСТОМАХИ.

Моя ти люба костомахо,
зажди, зажди ще, дорога!
Зажди ще хоч годок, хоч два,
змилосердись на бідолаху!

Такі старі живуть по світу!...
Їм аж навкучило вже жить
і Азраеля знай просить,
щоб раз задув їм у тримбіту.

Метнись по них! Їм ласку вдієш,
отвориш браму в небеса,
і не затупить ся коса, —
я-ж не втечу тобі, поспієш!

Пожди, пожди, моя голубко,
хоч рік, хоч два! Мені так жаль
вмирать! Коси холодна сталь,
а ти хапаєш твердо, цупко!

А то — послухай, не жартую:
хоч острі в тебе зубочки,
давно пропали губочки, —
я обійму і поцілую.

Ще не досить? Ще остриш зуб?
Ну, то оженю ся з тобою
і заприсягну ся любовою —
а се чей не маленький шлюб.

Лиши, лиши мене в спокою!
Я так би радо ще хоч рік
на сьому сьвітї проволїк!
Лиши! Оженю ся з тобою!

Ріпнів д. 22 грудня 1897.

КОЛИСАНКА.

Спи, голубчику мій, спи,
так як спить твоє серденько!
Снуй мов злоту нитку сни,
так тихенько, так миленько!

Срібнокрилий ангел твій
через ясні простори
понесе тебе в вирій
поміж ангеликів хори...
Цить! Чи чуєш, скарбе мій,
їх ті любі розговори?

Цить, маленький, спочивай,
поки доля не розбудить,
поки втратиш тихий рай,
поки сьвіт байстря осудить.

Прийде час, що проklinеш
і щербату долю й Бога,
матір рідну клясти меш —
бідна, біднаж я небога!
В сьвіт безбатьченком підеш...
Ой, гіркаж твоя дорога!

Спи щасливий до часу
без сльозоньки і без болю,—
най сама я хрест несу,
бо убила твою долю!

Спи, безбатьченку мій, спи,
так як спить твоє серденько!
Снуй мов злоту нитку сни
так тихенько, так легенько!
Снуй мов злоту нитку сни...
Ох, та як мені тяженько !...

ПОХІД ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

(Уривок).

Як у степу тих бодяків
тьма тьменна червоніє,
так дужих, жвавих козаків
без ліку йшло... Радіє
у грудях серце у Богдана:
те море люду клекотить
і розливаєть ся й шумить,
і глухне знов на розказ пана.
А пан той — він! О, страшний пан,
кому над стількими рядами
сих очайдухів, над степами
бунчук гетьманський Богом дан!
Не диво, що Богдан радіє,
в долоні тисне свій булат,
зпина' коня... Тепер зуміє
завести він з Ляхами лад!

За сотнею проходить сотня,
гуторять люди, коні ржуть,
на щасний бій панів несуть, —
і щезла всяка мисль турботня.
А над рядами знай горю

туман як хмара над степами, —
в тумані ворони стадами
летять і кричать — чують кров.

А висше, ген у синяві
так мирний, любий супокій!
Дивуєсь сонце куряві
й питає: „Що за шум такий?
Що ті шаблі, гармати, піки?
Чи тим чубатим молодцям
жить нудно? В супряги вмерцям
забаглось конче і в каліки?
Таж їм лиш жить у тім краю,
на Україні тій просторій,
на тих степах, на сухоморі
пахучих трав, у тім раю!“

Дрімають села в холодочках,
сади зацвили молоком —
весна! Кишить аж у гайочках,
луна пташиним голоском.
Неправдаж, гарно, дуже гарно?
Зацвило все, зазеленїв
безкрайї степ та зашумїв!
Лише не нам! Ох, гарно-марно
зазеленїв він! Се панам
вельможним, що слезами люду
змивають кожду чорну груду!
Не нам, не нам, лиш їм, Ляхам!

Так ідемож тепер у гостї,
щоб відплатити за своє,

аби пізнали єгомості,
що то „моє“, а що „твое“.
Мужицькі сльози і стражданя
огнем і кровю відплатим,
а трупи, згарища і дим
слідами нашого караня.

За сотнею проходить сотня,
гуторять люди, коні ржуть,
на щасний бій панів несуть —
Геть сумнів! Геть грижа турботня!
А над рядами знай горов
туман як хмара над степами,
в тумані ворони стадами
летять і крячуть — чують кров.

Рішнів д. 22 грудня 1897.

Д О М У З И.

Неси мене, Музо мила,
у думок безмежний край,
дай орлині дужі крила,
зір сокола бистрий дай!

Щоб я міг вже раз дістать ся
на далекий той Парнас,
від сліз, смутків відірвать ся,
пок' уяви блиск не згас.

Дай же руку, ти незрима,
і веди по тих полях, —
я з замкнутими очима
піду на терновий шлях.

За тобою, мила, йдучи,
може й видрусь на Парнас,
і Аргіротокс могучий
ще й вінком наділить нас...

Львів д. 31 січня 1893.

П І Д Ш У М О К.

Ах, сконав би був, каналія
Бахус із своїм винцем!
Коб не клята бакханалія,
не ходив би я з синцем.

А то одна, друга склянка:
шинк, земля — кругом, аж гей!
Астрономія — коханка,
друг — Коперник, Галілей.

Львів д. 31 січня 1898.

Б І Д А.

Ой біда та біда,
грошеняток нема!
Ідеал в душі лелієш,
а тут з голоду зомлієш —
клята та біда.

Вже про се я гадав,
чому Бог так не дав,
щоб мож їсти ідеали?...
Ох, то тоб ми панували!
Яб таки скакав!')

Львів д. 4 лютого 1898.

---

¹⁾ Під сим рядком варіант: Яб іще продав.
Поезії Козловського.

ВЕЧЕРОМ.

Люблю вечірнє небо красне :
уже дрімають дерева,
червоне сонце блідне, гасне,
а місяць тихо вплива.

Звіздочки з неба виринають,
несьміло зиркають з за хмар,
ховають ся то знов вертають,
а місяць стежить як скотар.

Приспав сон землю як коханку,
тихенько мостить ся при ній,
а в корчах пісню колисанку
заводить любо соловій.

Люблю тоді я у затишку
давати волю думонькам,
мережать їх і плакати нишком
люблю тоді я сам на сам.

Гребенне-Львів 1893.

В Т Ї К !

Ось і рік проволік,
перед смертю втік!
Ой то лихо, ой то горе,
що від тої сухомори
ще ніхто не втік!

Гребенне д. 12 п'ятня 1898.

З А З У Л Я.

У зеленій дібровоньці
зазуленька кує:
лічу, кілька мені літок
сивенька віщує?

Купа, купа ще літочок
сивенька віщує!..
А у мене легке в груді
чахотка шматує.

Гребенне д. 12 цвітня 1893.

В Е С Н А.

Пробудилась весна
із мертвецького сна.
Дощик кропить, сонце встало...
Де-ж снігове покривало?
І сліду нема.

Д. 12 цвітіння 1898.

І Д І Л Л Я - Д Р А М А .

Над річкою над бистрою
сидить хлопчик під ворбою,
сидить собі в холодочку,
рибки ловить на вудочку.

Біля хлопця через кладку
ішло гожеє дівчатко:
на хлопчину задивилось, —
про такого і не снилось.

А хлопчина всьміхаєть ся, —
іде дівча, не гаєть ся:
ой на кладку не вважало,
через хлопця в воду впало...

Гребенне д. 13 цвітня 1898

П О Р А !

Серце краєсь, як згадаю :
от родила мати,
от діждав житя розмаю
і — пора вмирати.

За які-ж тяжкі провини
так караєш, Боже,
серед зілля маєвого
смертне стелиш ложе ?

Чого-ж плачу ? Не судилось
жить мені на сьвітї!
Хоч недавно ще й не спилось
таке лихолїте.

Серце краєсь, як згадаю,
дух спирає в груди :
заспівають, поховають
і — забудуть люди.

Гребенне 24 цвітня 1898.

ЖЕБРАКОВА ГАДКА.

Злі, немилосерні люди
дусять в скупости добро.
Попроси, й гроша не буде,
ще й женуть — от так воно!
Не женіть, не шуйте псами!
Колом доля їде все:
хто там зна, що перед нами,
що будучність принесе...

Червень 1898.

КРИВДА.

Боже мій, Боже небесний,
за що мене ти скарав,
за що на сьвіт сей чудесний
мучить ся, жити призвав?

Чомже, велївши тут жити,
давши пізнати красу
сьвіта і правду любити, —
топиш у гріб без часу?...

Боже мій, ти всевідучий —
знать вже так треба тобі!
Можеш!... На те всемогучий!
Але се кривда мені! — —

Д. 17 червня 1893.

М И Н У Л О .

Минули за годами годи,
найкрасшії годи;
сплинули як в річечці води,
неспинені води.

Я ждав, я чекав тебе, доле,
щасливая доле;
моє теж засїєш чей поле
оглянеш хоч поле.

Та дармо чекав тебе милу,
чекав тебе милу;
й не бачивши йду у могилу,
у зимну могилу...

Д. 17 червня 1898.

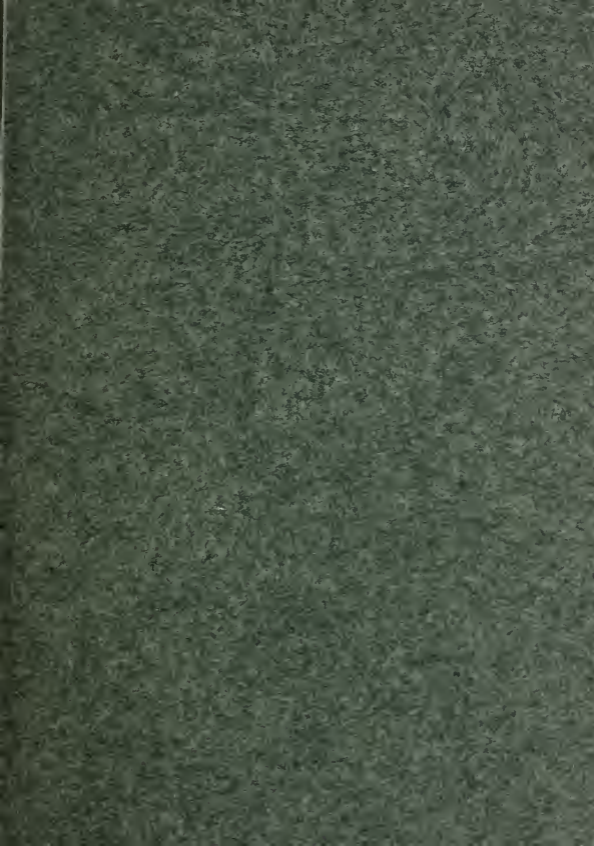

З М І С Т.

	СТОР.
Олександр Козловський, нарис Ів. Франка	1
Прольог	1
Любов	6
Три епіграми	7
На Україну	8
Сам з собою	10
О Мокрицькій	11
До пташки	13
Весіле	14
Співав собі раз Ляшок	16
Мені так важко	17
Ворон віщун	18
Резигнація	19
Спомин	20
За Уляндом	21
Дарма (Марії Л.)	22
Розстане	23
Засохла вязанка	30
Замуж!	31
Уривок	32
Жалібна тиша (за Біргером	33
Потіха (за А. Біргером)	34
На щуху вельможів	35
Будь кришталем	36
Сонце і буря	37
Було колісь	38
Нещасний	39
Моє »щось«	40
Молодість	41

	СТОР.
Дві бурі	42
Над темним шляхом	44
Із драми »Лешко«	45
Із драми »Лешко«	46
Ляхам за кроваві вибори 1897 р.	47
У зеркалі	48
За що?	50
Торічні листки	51
Теорбанок	52
Хвиля жалю	53
Чорна думка	54
Невжеж нічого?	55
Страшно	56
Козачок	57
Просьба	58
Ворогам	59
Загублений рай	60
Цвинтарок	62
Воєнний сонет	63
Панні в альбом	64
Поет і селянин	65
Дві зірки	67
До костюмаху	68
Колісанка	70
Похід Хмельницьк го	72
До Музи	75
Під шумок	76
Біда	77
Вечером	78
Втік!	79
Зазуля	80
Весна	81
Іділля-драма	82
Пора!	83
Ївбракова гадка	84
Кривда	85
Мивуло	86

Ціна 90 сот.
